

Boa zijn is een vak

Leo van Malsen van het Goois Natuurreservaat: ik moet niet werken, ik mag!

"Kijk, twee reeën!" Rechts naast de auto, op circa vijftig meter afstand, lopen in een klein bladerloos bosje twee reeën langzaam van ons weg.

Heel rustig, bijna relaxed en zeker niet opgeschrikt, alsof ze gewend zijn aan de aanwezigheid van mensen.

Ik kijk geboeid naar de zich langzaam in het gewas verwijderende spiegels. We zijn net het natuurgebied de Zuiderheide van het Goois Natuurreservaat (GNR) opgereden. Ik ben vandaag te gast bij Leo van Malsen, boswachter en boa domein II bij het GNR. In het naast het Mediapark te Hilversum gelegen kantoorgebouw van het GNR ben ik in Leo's dienstauto gestapt en daarna zijn we door louter bebouwing gereden totdat we plotseling voor het toegangshek staan van de Zuiderheide. Nadat Leo het hek heeft geopend, rijden we van het ene op het andere moment een totaal andere wereld in.

We zijn net het natuurgebied de Zuiderheide van het Goois Natuurreservaat (GNR) opgereden.

Vanmorgen reed ik vanuit een bevroren Achterhoek richting 't Gooi, waarbij ik onderweg nog werd verrast door wat regen. Maar nu is het droog en aangenaam weer, zeker gezien de tijd van het jaar.

Mijn gastheer blijkt een zeer enthousiaste en deskundige medewerker van het GNR, die mij gastvrij ontvangt en wegwijs maakt in de wereld van een groene boa in 't Gooi. Onder andere 'erfgooiers', 'illusieland-schap' en 'klokbekercultuur' zijn voor mij na vandaag geen onbekende fenomenen meer. Niet alleen dankzij de onmetelijke kennis, maar ook door de gretigheid van mijn gastheer om zijn gebiedskennis met mij te delen.

Ik onderga dit alles met heel veel plezier – niet in de laatste plaats Leo's voorstel om te starten met een bak koffie met wat lekkers in het gezellige, idyllisch aan de rand van de Zuiderheide gelegen theehuis 't Bluk.

Een mooie plek om te praten over het vak van deze gedreven boa.

Onder andere 'erfgooiers', 'illusieland-schap' en 'klokbekercultuur' zijn voor mij na vandaag geen onbekende fenomenen meer.

Ik begrijp dat je voor wat betreft je huidige taak een laatbloeier bent. Vertel eens iets over jezelf en hoe je uiteindelijk als boswachter bij het GNR terecht bent gekomen?

"Als kind wilde ik al boswachter worden. Waarschijnlijk geïnspireerd door de jongensboeken over Eelke, de zoon van een boswachter. Maar thuis raadde iedereen het me af. Dat zou nooit lukken zonder enorm veel 'kruiwagens' en dus leek er geen toekomst in. Daarom ging ik maar de visserij in, ons familiebedrijf. Met 13 jaar kwam ik aan boord, met ongeveer 23 jaar ging ik van boord. Er was geen droge snee brood meer in te verdienen. Daarna in chronologische volgorde: grond- en productiewerk, binnenhuisarchitect, totaaladviseur financiële en verzekeringsproducten bij RVS, reservist NATRES, commercieel medewerker Rabobank, uitvoerder isolatie op schepen, zelfstandig ondernemer in Nautische Dienstverlening, leidinggevende in de betonindustrie, schaaferder, accountmanager en nu dus boswachter/ milieu-boa Domein II. Na de visserij heb ik alleen nog gewerkt om rekeningen te kunnen betalen, maar nu met mijn huidige functie is de passie en het plezier weer volledig terug in mijn werk. Ik moet niet werken, ik mag!

Het kwam allemaal weer boven doordat ik een jaar of acht bestuurder was van een wildbeheereenheid. Ik geloof in het 'zelf-reinigend' vermogen en als bestuur waren wij open naar de leden toe dat stroperij of andere misstanden niet werden getolereerd en dat wij dat zouden melden bij de afdeling Bijzondere Wetten van de politie. Regelmatig had ik vragen aan de politie waarom die en die niet was gepakt want het was toch wel duidelijk dat...

Dat leidde tot gesprekken over een zaak, feiten en omstandigheden, bewijs, waarheidsvinding etc.

Het begon me te boeien en in 2012 begon ik mijzelf op eigen initiatief en kosten om te scholen. Eerst tot Jachtopzichter/natuurwachter, daarna tot boa.

In mijn vrienden- en kennissenkring zitten veel toezichhouders, boa's, politiemensen en ik vroeg hen wie een stageplek voor mij wist. Zo kwam ik bij PWN (beheerder duingebieden in Noord-Holland) terecht voor de duur van twee maanden. Fantastisch! Geweldige robuuste en dynamische natuurgebieden, fijne collega's die niet te beroerd waren mij van alles te leren, maar helaas maar voor twee maanden. Het toeval wilde dat mijn toenmalige leidinggevende mijn huidige leidinggevende tegenkwam. Het GNR zocht nog een boswachter! Ik heb erin geïnvesteerd, ervoor geknokt om deze functie te krijgen en het momentum was ook precies goed. Maar het GNR moest ook nog in mij investeren. Van domein I met de Permanente Her- en Bijscholing (PHB) naar domein II. Sinds 15 januari 2016 heb ik na twee jaar mijn vaste aanstelling en daar ben ik het GNR enorm dankbaar voor".

Waaruit bestaan je dagelijkse werkzaamheden en heb je ook taakaccenten?

"Voornamelijk gastheerschap en vervolgens toezicht en handhaving in de natuurgebieden die in beheer zijn van het GNR. Mede door mijn brede CV communiceer ik gemakkelijk met allerlei mensen uit allerlei lagen van onze samenleving. Dat komt in mijn huidige functie goed van pas. Verder draag ik zorg voor EHBO-voorzieningen en AED's (Automatische Externe Defibrillatoren) op diverse locaties in het veld. Ik ben één van de twee motorsurveillanten. Wij hebben naast dienstauto's ook een Zero tot onze beschikking. Dit is een elektromotor. Deze geeft absoluut een extra dimensie aan het werk en heeft zeer grote toegevoegde waarde. De motor maakt je enorm mobiel en brengt je ook in

zeer natte perioden diep in het bos waar je anders met de auto niet meer kunt komen. En waar in strijd met toegangsbepalingen scooters rijden kan ik dus ook met gemak komen. Wellicht nog belangrijker is dat het geen CO₂-uitstoot en verstoring van dieren in het bos geeft.

Reewild kijkt je soms kauwend aan en blijft gewoon staan. Maar het belangrijkste vind ik de de-escalerende aspecten. Met de auto moet ik soms omrijden om bij de overtreder te komen, die mij dan vaak ook al van verre ziet aankomen en weet waarvoor ik kom. Met de motor ben ik al op vijf meter genaderd als men mij opmerkt. Dan zie je de reactie van: "Oh, ik ben nu de sjaak". Je ziet de schouders dan al zakken. Het heeft geen zin meer om nog te ontdekken. Dan begint je een gesprek al heel anders dan als men zich eerst heeft lopen opwinden. Los van de vraag of het een PV wordt of bij een waarschuwing blijft. Een cursus terreinrijden is wel een pre".

De motor maakt je enorm mobiel en brengt je ook in zeer natte perioden diep in het bos waar je anders met de auto niet meer kunt komen. (foto: L. van Malsen)

Het GNR werd in 1932 opgericht en had toen net als nu ten doel om het natuurschoon in 't Gooi in stand te houden 'ten eeuwigden dage'. Ook toen werd dit natuurschoon bedreigd.

Het GNR in de huidige omvang is ontstaan door jarenlange aankoop van natuurgebieden. 55% van de huidige 2.800 hectare werd in 1933 aangekocht. Het GNR is een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Holland, de gemeente Amsterdam en zes Gooise gemeenten: Naarden, Huizen, Bussum, Blaricum, Laren en Hilversum. De Nationale Postcode Loterij is partner van het GNR.

Het GNR heeft het beheer over zo'n veertig natuurgebieden die gelegen zijn

toezicht en handhaving in de natuurgebieden die in beheer zijn van het GNR.

in het 'Hollandse' deel van de Heuvelrug, dat vanaf het Gooimeer bij Huizen als één grote zandrug doorloopt tot aan de Rijn in Rheden, in de zuidoosthoek van de provincie Utrecht.

Volgens artikel 2 van de statuten is het doel van de stichting:

- De instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigden dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en

- Aan het publiek, door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

Hoe ziet de organisatie van het Goois Natuureservaat eruit?

"Het bestuur van de stichting bestaat uit afgevaardigden van de gemeenten (wethouders en raadsleden) en de provincie Noord-Holland (een gedeputeerde en een aantal Statenleden). De deelnemers zorgen gezamenlijk voor de exploitatiemiddelen van de stichting. Voorts worden wij gesteund door de Postcode Loterij en natuurlijk door onze donateurs.

Als ik mij beperk tot mijn collega's van het GNR zijn we met zo'n 30 mensen. We hebben alles in huis onder een zeer vlakke hiërarchische structuur. De directeur/rentmeester met daaronder het hoofd terreinbeheer. Daaronder alle gelijkwaardige collegae die afdelingen bemensen zoals regiobeheer, onderhoud, veeverzorging, communicatie/PR, boekhouding, secretariaat, ecologie, vergunningen, etc. En dan natuurlijk de vier (en nog een vacature) boswachters die naast hun functie handhaving/toezicht ook nog andere taakaccenten hebben zoals bijvoorbeeld beheer of inventarisatie van soorten. De verantwoordelijkheid ligt bij ons laag in de organisatie waardoor we in grote vrijheid zelf invulling geven aan onze taak. Dat geeft enorme vrijheid en daar hoort zeker verantwoordelijkheidsgevoel bij. Ik werk ook regelmatig samen met collega's van gemeenten, politie en andere terreinbeheerders zoals bijvoorbeeld Natuurmonumenten. Ik leer daar altijd wel weer wat van en je vult elkaar aan".

Achter de bosranden begint direct de daardoor niet zichtbare bebouwing.

Na een aangenaam vertoeven in het theehuis besluiten we het natuurgebied de Zuiderheide verder te verkennen en tijdens de rit verder te praten. De Zuiderheide is zo'n 300 hectare groot en bestaat uit bos, heide, zandverstuivingen en enkele kleine vennetjes. Leo noemt dit een illusielandschap, een term die waarschijnlijk is bedacht door Dudok, een bekend architect. Door de schijnbare uitgestrektheid van het gebied en de vergezichten heb je de illusie dat het een zeer groot en uitgestrekt natuurgebied is. Maar achter de bosranden begint direct de daardoor niet zichtbare bebouwing.

Tijdens de rit langs de oostgrens van het gebied treffen we bij herhaling een door takken en boomstammetjes opgeworpen 'wegversperring' op ons pad aan. Leo heeft een sterk vermoeden waar de oorzaak hiervan ligt. "Dat is mogelijk het werk van enkele dames die paard rijden. Om met een paard het gebied in te mogen, moet je bij het GNR een ruiterpas aanschaffen. Zo'n pas kost € 41,50 per jaar en men mag dan alleen gebruik maken van de daarvoor

De Zuiderheide is zo'n 300 hectare groot en bestaat uit bos, heide, zandverstuivingen en enkele kleine vennetjes.

bestemde ruiterspaden. Waar we nu rijden is zo'n ruiterspad. De betreffende dames zijn niet in het bezit van zo'n ruiterpas maar rijden wel in dit gebied. Als ze me zien aankomen maken ze rechtsomkeert en heb ik het nakijken. Let maar op, vanaf de volgende 'kleine' uitgang is het gebeurd met de versperringen". En warempel, vanaf de volgende kleine uitgang is het inderdaad over met de wegversperringen.

"Dit is dus een vorm van vertragen, zodat ik, wanneer ik ze traceer, niet zo snel achter ze aan kan komen en ze alle tijd hebben om te 'ontsnappen' via die kleine uitgang. Ik moet wel een beetje lachen om de inventiviteit van deze dames, maar je kunt er op wachten dat het een keertje mislukt en dat hen dan een dikke bekeuring ten deel valt. Maar ik kom dit ook tegen in andere gebieden waar mensen zich kennelijk storen aan mountainbikers op die paden. Tja, de druk op de natuur neemt toe en delen is kennelijk niet voor iedereen weggelegd".

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten binnen jouw werkveld?

"Het is vooral belangrijk voor ogen te houden dat het overgrote deel van onze bezoekers zich als gast gedraagt met respect voor de natuur. Maar als boea ben je gefocust op die andere groep die dat niet doet. Dat kan weleens de beleving geven dat het andersom is. Het gaat bij ons om loslopende honden op plekken waar wij dat niet toestaan, ruiters zonder vergunning, diefstal ofwel eenvoudige stroperij van hout of andere zaken uit onze terreinen, verstoring van dieren, maar ook om sociaal maatschappelijke problematiek,

storten van afval waaronder veel hennep gerelateerd, reclamefolders, etc. etc.

Zo werd ik een keer gebeld over een hond die ons vee aanviel. Ter plaatse zag ik een huskyachtige hond om onze Schotse Hooglanders heen rennen. Ik zag ook dat hij probeerde in hun hakken te bijten en dat de Hooglanders behoorlijk geïrriteerd raakten. Dat is gevaarlijk want ons vee kan daardoor ook geïrriteerd reageren naar andere bezoekers. Op enig moment zag ik zelfs dat de hond een Hooglander bij het haar op het voorhoofd te pakken had. De Hooglander schudde zich los. De hond ging achter een konijn aan, verstoorde twee veldleeuweriken en focuste zich daarna weer op de Hooglanders. De hond liet zich niet vangen maar hij droeg een tuigje waarop een telefoonnummer leesbaar was. De eigenaar wist dat de hond in het gebied was maar had geen poging gedaan de hond te corrigeren want hij zat thuis aan de koffie, aldus zijn verklaring. Dit terwijl zijn hond daarvoor was weggelopen tijdens het uitlaten. "Tja, ik weet wel wat hij dan doet en ik kan dan roepen wat ik wil, dus eerst maar naar huis voor een bakkie". Zijn laksheid kwam hem duur te staan: 500 euro! Mede omdat hij al meerdere waarschuwingen had gekregen van een collega, zoals was vermeld in ons registratiesysteem BRS (Boa Registratie Systeem). Hij kwam er daardoor in zijn verweer niet mee weg dat hij niet zou weten dat de hond daar niet mocht

Aangetroffen illegale bouwsels (foto: L. van Malsen)

loslopen, juist omdat ik die waarschuwing ook had vermeld in het PV. Dat geeft aan hoe belangrijk het is ook waarschuwingen weg te schrijven in BRS".

"Een andere keer trof ik een dame buiten wegen en paden met de hond los waar deze moest zijn aangeliend. Ik gaf voor het één een waarschuwing en zegde voor het andere een PV aan. De dame had geen ID-bewijs bij zich maar ze gaf vloeiend gegevens door waardoor ik geen enkele twijfel

Illegale houtkap. (foto: L. van Malsen)

had over de juistheid daarvan. Ik wilde nog wel een ID-bewijs zien en wij spraken af dat ze dat zou scannen en mailen. Ik stuurde haar een mail maar kreeg deze meteen onafgeleverd terug. Google leverde mij de informatie dat het bedrijf waar het mailadres bij hoorde failliet was. Ik voelde nattigheid en besloot toch even het opgegeven adres te bezoeken. Daar deed een heel andere dame open dan die ik had verbaliseerd. De honden die ik in de kamer hoorde blaffen bleken van een heel ander ras. Ik vertelde wat er was gebeurd en gaf mijn contactgegevens af voor het geval de vrouw des huizes enig idee kreeg wie haar persoonsgegevens gebruikte. Die middag nog kreeg ik een telefoontje. Vermoedelijk was het een voormalig personeelslid dat door het faillissement was ontslagen en nogal rancuneus was. Uiteindelijk stond ik binnen enkele dagen voor de deur bij de werkelijke verdachte die naast een PV voor het los laten lopen van haar hond ook nog een PV kreeg voor het opgeven van een valse identiteit. Het bleek dat deze persoon dit al vaker had gedaan en met deze zaak werd dat ook aangetoond".

"In een heel andere situatie vond ik een man liggend op de grond naast een fiets. De man was bewegingloos en ik vreesde het ergste. Toen ik uit de auto stapte zag ik hem gelukkig ademen. Al snel zag ik enkele blikjes bier dicht naast hem liggen. De man maakte een onverzorgde indruk, vermoedelijk dakloos. Ik maakte hem wakker en vroeg hem wie hij was, waarom hij hier sliep, of hij geen huis had, maar de man wilde weinig meedelen, althans ik drong niet tot hem door. Tot hij vroeg waarom ik zoveel vragen stelde. Ik vertelde hem dat wij soms spullen tegenkomen in het bos die duidelijk van iemand zijn zonder dak boven het hoofd, maar waarvan we niet weten van wie ze zijn. Ik vertelde hem dat ik wilde weten wie hij was en waar hij sliep zodat ik bij het aantreffen van eigendommen die spullen

aan hem kon terug geven. Dit raakte de man enorm. Met tranen in zijn ogen liet hij mij weten dat zeer te waarderen omdat het leek alsof er nooit iemand 'ene moer' om zijn leven gaf. Hierna volgde nog een mooi gesprek over hoe hij de afgelopen 20 jaar had geleefd in de natuur. Ik sprak met hem af dat hij hier niet moest blijven slapen en zijn blikjes moest opruimen. De andere dag ben ik teruggegaan, de blikjes waren inderdaad weg – net als de dakloze man".

Jullie zijn aangesloten bij de meldkamer van de politie. Hoe bevalt dat?

"Al onze boswachters zijn voorzien van een portofoon, waarmee ze in direct contact staan met de meldkamer. Dat bevalt mij erg goed. Het heeft ook meerwaarde als je bijvoorbeeld in een situatie je voertuig moet verlaten maar de zaak niet helemaal vertrouwt. Je bent tenslotte vrijwel altijd alleen en in een dergelijk situatie laat ik de meldkamer altijd eerst even weten waar ik ben en wat ik ga doen. Ze zijn dan alert en weten bij een calamiteit waar ik ben binnen m'n werkgebied.

Natuurlijk denk ik eerst na over: Mag ik, kan ik, wil ik? Daarnaast is de energie waarmee je ergens op afstapt in mijn optiek van groot belang.

Natuurlijk realiseer ik mij dat hulp in onze natuurgebieden nog vele minuten weg is, maar met de porto voel ik mij veel veiliger dan met een telefoon die lang niet altijd verbinding heeft.

Voor de verwerking van onze gegevens gebruiken we een informatiesysteem, genaamd Boa Registratie Systeem (BRS). Op de meldkamer heeft men ook toegang tot dat systeem. Dat is bijvoorbeeld handig als je iemand al eerder een waarschuwing hebt gegeven. Op de meldkamer kunnen ze dat zien. Vooral handig omdat ik wel behoorlijk op de radar heb wie ik al eerder heb aangesproken, maar geen idee heb wie mijn collega's al hebben aangesproken. Verder beschikken wij over handboeien en een wapenstok. Maar als ik die nodig heb ben ik niet in mijn opzet geslaagd. Althans, ik sta er zodanig in dat ik altijd probeer het niet zover te laten komen, ook al heb je dat natuurlijk niet altijd zelf in de hand".

Leo vertelt dat er in het gebied ook grote grazers lopen, zoals bijvoorbeeld de Charolais- runderen. Vanaf grote afstand zie je ze al staan in de lichte en nog bladerloze bebossing. Het zijn imposante beesten en hun witte verschijning in deze entourage doet enigszins mysterieus aan. Ik moet

dat men op minimaal 25 meter afstand van de dieren moet blijven. Wij selecteren ons vee op geschiktheid om in een gebied te zijn waar ook bezoekers komen, maar het blijven min of meer wilde dieren".

Bij een andere ingang van het gebied treffen we een mestdumping aan. "Op deze plek wordt vaker mest gedumpt en we hebben deze zaak nu in onderzoek", aldus Leo. "Afvaldumpingen komen helaas geregeld voor en van dumpingen van het afval van illegale marihuanawekeijen tot halve huisraad en sloopafval hebben we ook regelmatig last."

Wij wijzen de bezoekers op de risico's en uiteraard op hun eigen verantwoordelijkheid in deze.

direct denken aan het fenomeen de 'Witte Wieven' in het oosten van ons land. Een soort Gooise 'Witte Wieven', maar dan anders....

Ze zijn net als de andere grazers, zoals de schaapskuddes, ontzettend belangrijk om de heidevelden in stand te houden. Als je dat niet doet dan is er na een paar jaar van heide niets meer te zien en is alles dichtgegroeid met struiken en bosschages en over 20-30 jaar is het allemaal bos. We rijden langs prehistorische grafheuvels, van zeker 4000 jaar oud, karakteristiek voor dit gebied. Leo vertelt dat deze grafheuvels werden opgericht door de toenmalige bewoners, het Klokbekevolk.

Het gebied wordt behoorlijk intensief bezocht door recreanten. Gaat dat wel goed samen met die grote grazers?

"Wij wijzen de bezoekers op de risico's en uiteraard op hun eigen verantwoordelijkheid in deze. Het gebeurt dat mensen Charolais-kalveren gaan aaien, terwijl op geringe afstand het moederdier staat te

Een soort Gooise 'Witte Wieven', maar dan anders....

Bij een andere ingang van het gebied treffen we een mestdumping aan.

waken. Je moet er niet aan denken als zo'n moederdier haar kalf wil beschermen en op je af komt denderen. Vaders of moeders zetten zelfs hun kind op de rug van een Schotse Hooglander, want dat geeft zo'n leuk plaatje! Tja, je kunt het je niet voorstellen, maar het gebeurt en dan moet je de mensen tegen zichzelf beschermen.

Daarom hebben we nu bij iedere ingang van het gebied, waar koeien of Hooglanders lopen, borden geplaatst met de aanduiding

Tot slot

Na afloop drinken we nog een bak koffie op het kantoor van het GNR te Hilversum. Leo moet daarna al weer snel op weg naar een overleg. Maar niet eerder dan nadat we hebben afgesproken dat we hier zeker nog een vervolg aan gaan geven. Ik heb vandaag nog maar met een klein deeltje van het totale gebied van het GNR kennis mogen maken en dat smaakt naar meer. Dus beste lezers, in een van de komende uitgaven van D&M komt dit Gooise natuurgebied nog een keer aan de orde en dan zal onder andere het fenomeen 'erfgooiers' de revue passeren. Dat houdt u dus nog tegoed! Wat vast staat is dat ik vandaag heb mogen kennismaken met een vakman die met zeer veel passie en deskundigheid zijn werk als boswachter en boa uitvoert.

Leo, ik wil je hiervoor heel hartelijk bedanken en zoals afgesproken: tot spoedig ziens!

Tekst en foto's: Dick Nijhof

